

АГРАРНЕ ВИРОБНИЦТВО ПОЛТАВЩИНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

А.В. Збарська, аспірант
НУБіП України

Питання виробництва безпечних та якісних продуктів харчування є актуальним, адже це пов'язано не тільки з завданням значної шкоди здоров'ю людей, але й природному середовищу. У сучасних умовах якість продукції, виробленої аграрним сектором, стає одним із основних факторів його конкурентоспроможності як на внутрішньому так і зовнішньому ринках. За оцінками Міжнародної федерації органічного землеробства, світовий ринок органічних продуктів складає близько 51 млрд. дол.США і має стійку тенденцію до подальшого розвитку.

Теоретичні основи й узагальнення практичного досвіду розвитку органічного агробізнесу знайшли своє відображення в працях вітчизняних науковців: Бородачевої Н.В., Варченко О.М., Дуб А.Р., Дудар Т.О., Зайчук Т.О., Іртищевої І.О., Кобець М.І., Корчинської О.А., Манько Ю.П., Мармуль Л.О., Педак І.С., Рудницької О.В., Суса Т.Й., Ткачук І.Г, Топіхи В.І., Харченко В.В., Шубравської О.В. та ін.

У цих роботах висвітлені питання ефективності екологічного землеробства, правового визначення органічного сільського господарства, організаційно-економічні передумови формування ринку органічної продукції, впливу екологічних факторів на виробництво якісної продукції, розвиток консультативної та освітньої системи в процесі становлення органічного сільського господарства. Полтавщина належить до числа областей, що стали ядром формування української держави. Значні природні ресурси, потужний господарський потенціал обумовлюють важливу роль області у розбудові незалежної України та виробництві екологічно чистої продукції.

Полтавська область була і залишається важливим центром розвитку сільського господарства країни, піонером у застосуванні екологічного землеробства. На 2011 р. на території області налічувалося 2368 підприємств ринкового типу, в тому числі приватних підприємств – 200, господарських товариств – 366, сільськогосподарських виробничих кооперативів – 33, 22 державних підприємств, інших підприємств – 38. Значною часткою економічного потенціалу області є фермерські та особисті селянські господарства. Вони виробляють понад 60 % м'яса і молока, 40 % яєць, третину зернових, основну кількість картоплі, овочів та фруктів (табл. 1).

В даний час в області офіційно зареєстровано 1657 фермерських господарств. Зберігається тенденція до збільшення їх землекористування. Середній розмір фермерського господарства сягає 120,7 га. Якщо 6 років назад лише близько 400 селян довіряли свої паї фермерам на площі 1,45 тис. га, то сьогодні більше 20 тисяч селян передали свої земельні частки (паї) в оренду фермерам. Відроджується спеціалізація господарств, збільшується кількість фермерів, які займаються тваринництвом.

За площею посіву сої в 2012 році область займала перше місце в Україні, в 2012 році зібрана площа цієї культури становила 183,2 тис. га., що становить 12,3% всіх посівних площ. Авангардом ось вже декілька років залишається Глобинський район, площі посіву сої в якому сягають понад 20,0 тис. га. (17 % у структурі посівних площ району). В області розроблена програма “Збережемо енергоресурси Полтавщини”, в яку включено також питання виробництва біодизеля. В рослинництві впроваджуються державні та регіональні програми розвитку органічного землеробства та виробництва „екологічно чистої” продукції. Вирішення питань екологічної безпеки та здоров'я населення стало нагальною потребою українського суспільства. Підвищення якості сільськогосподарської та продовольчої сировини,

продуктів харчування в Україні сьогодні набуло важливого соціального значення, яке з моменту вступу України до Світової організації торгівлі займає не останнє місце в зовнішніх відносинах з країнами партнерами по СОТ.

Таблиця 1

Вклад особистих селянських і фермерських господарств у формування продовольчої безпеки Полтавської області, % [8]

Показник	2000	2005	2007	2009	2011
Частка у валовій продукції - всього	53,5	56,3	53,0	50,8	49,7
в т.ч.: рослинництва	50,0	54,3	50,4	46,7	47,4
тваринництва	56,7	58,2	56,3	50,2	50,3
У виробництві:					
зерна	20,4	27,2	25,6	25,7	25,4
соняшнику	12,3	20,7	21,4	25,2	26,3
цукрових буряків	13,4	13,1	13,8	6,4	6,3
картоплі	98,9	99,2	98,7	99,1	98,7
овочів	96,7	96,9	98,5	97,8	98,4
плодів і ягід	96,7	98,0	95,8	97,3	94,3
м'яса - всього	64,3	65,3	58,2	50,1	50,9
молока	54,9	69,8	65,7	65,4	60,1
яєць	37,9	29,3	33,2	31,9	30,0
вовни	30,4	46,2	60,0	57,2	67,9
меду	74,2	90,8	93,1	93,2	92,8

За визначенням Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) органічне сільське господарство – це виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного [9].

Прикладом ефективного застосування ґрунтозахисного біологічного землеробства є приватне підприємство ПП „Агроекологія” Шишацького району і ФГ „Ярошенко” Семенівського району. Ці господарства протягом багатьох років не застосовують засоби захисту рослин і мінеральні добрива. При цьому, забезпечуючи

збереження родючості ґрунтів, мають вагомі результати у виробництві екологічно чистої продукції.

ПП „Агроекологія” засноване 2000 року. Станом на 1 січня 2011р. під сільськогосподарськими угіддями в господарстві зайнято 8516 га. У рослинництві спеціалізується на "чистому" вирощуванні ПП „Агроекологія” зернових і зернобобових культур, в т.ч. кукурудзи на зерно, сояшнику та кормовиробництві, у тваринництві – на молочному скотарстві, виробництві яловичини та розведенні племінного молодняку ВРХ. За період 2008-2010рр господарство виробило в середньому близько 12,0 тис. т зерна, в т.ч. 671 т насіння сояшнику, реалізувало на забій 641 т худоби всіх видів, в т.ч. 620 т великої рогатої худоби в живій масі, що становить 96,4% у загальній реалізації. В 2011р. була сертифікована діяльність ПП «Агроекології» щодо виробництва сільськогосподарської продукції (гречка, сояшник, жито, ячмінь, озима пшениця, овес, люцерна, еспарцет) та її переробки (крупа манна, крупа гречана, крупа пшенична, крупа перлова та інші). Сертифікат № 11-0033-03 зазначає, що продукція підприємства відповідає вимогам викладеним в Постанові Ради (ЄС) №834/2007 та Постанові Ради (ЄС) №889/2008.

У порівнянні з традиційним орним землеробством в ПП „Агроекологія” знизили використання пального більше, ніж в чотири рази, пестицидів – у 5-8 разів (обробляється тільки насіння зернових), робочий час – в три рази. При цьому, собівартість виробленої продукції більш ніж у шість разів нижча, чим в традиційних господарствах, а врожайність підвищилась на 70-110%. Рентабельність ПП „Агроекологія” становить 36% в порівнянні із сусідніми малорентабельними, а інколи і взагалі збитковими сільгоспдприємствами.

Органічна продукція на сьогодні користується підвищеним попитом в усьому світі, а кількість її виробників щорічно зростає. Органічне сільське господарство є толерантним до навколишнього середовища й базується на принципах екології – науки про навколишнє середовище, та глибинних законах біології – сукупності наук про живу природу. Тому можна стверджувати, що органічне сільське господарство за своєю суттю є й екологічним і біологічним одночасно. Тож використання термінів “екологічний” та “біологічний” не суперечить регуляторним директивним документам ЄС, коли йдеться про органічне сільське господарство. Плутанина виникає тоді, коли слова “екологічний” та “біологічний” або скорочено: еко- та біо— використовують для позначення інших (відмінних від органічного) способів агровиробництва та їхньої продукції, приміром,

маловитратного сталого землеробства або біоінтенсивного міні-землеробства. Сільськогосподарська продукція та продукти харчування, отримані за цими технологіями, не є “органічними”. Тому таке “вільне” використання термінів є ознакою або неосвіченості, або недобросовісної конкуренції й дискредитує органічну продукцію та обдурює покупців. Особливістю справжніх органічних продуктів є те, що в їхній назві ніколи не використовують нічого на зразок “еко-” чи “біо-”. Тому якщо споживач побачить на полицях магазинів “екомолоко” або “біоюгurt”, він повинен знати, що ця продукція не має ніякого відношення до органічних продуктів харчування.

Однак, не зважаючи на зазначене, не всі вітчизняні виробники можуть за рахунок власних потужностей (як виробничих, так і фінансових) здійснити перехід від традиційного виробництва до органічного. Останнє представляє собою значно складнішу систему й потребує більш зваженого підходу до впровадження.

Література

1. Закон України «Про органічне виробництво» №7003 від 19.07.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

2. Манько Ю. П. Ефективність екологічного землеробства в Лісостепу України / Ю. П. Манько // Посібник українського хлібороба. – 2009. – С. 264.

3. Організація виробництва органічної продукції рослинництва на базі ННПЦ МДАУ / Т. О. Чайка; Наукова робота на здобуття Премії молодих учених Миколаївської області, 2011. – 48 с.

4. Органічне землеробство: з досвіду ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області. Практичні рекомендації / Антоненко С. С., Антоненко А. С., Писаренко В. М. [та ін.] – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 200 с.

5. Шикуча М. К. Концепція біологічного землеробства на чорноземних ґрунтах / М. К. Шикуча // Вісник ХНАУ. – 2004. – № 1. – С. 237.

6. Шувар І. А., Шувар Б. І. Біологічне землеробство та його перспективи / [І. А. Шувар, Б. І. Шувар] // Агросектор. – 2007. – № 9 (23).

7. Сільське господарство Полтавщини, 2011: Стат. Збірник. – Полтава, Головне управління статистики у Полтавській області, 2012. – 273 с.

8. <http://aec.org.ua>.

9. <http://organic.com.ua>.

10. <http://www.organicera.com.ua>.